

Kad sintagma ima uopšteno-lično značenje, u prevodu može doći veznik *ili*. Isto važi i obrnuto, za provođenje srpskohrvatskih sintagmi sa veznikom *ili* uopšteno-ličnog značenja:

Ono, to vrijeme, ne vidi se *mojim ili tvojim* očima — zato je za nas ništa; ali, pošto je sve u njemu i pošto se ono, kako samo hoće, igra s čovjekom, sa šumama i kamenjem, ono je sve i sudbina svega u njemu je zapisana.

(M. Lalić, *Hajka*, 218)

Оно, это время, для *наших* с тобою глаз незаметно, мы его не видим, и потому оно представляется нам ничем; но в нем заключено все, оно играет, как вздумается, человеком, лесом или камнями, судьба всего записана в нем.

(М. Лалич, *Облава*, пер. И. Дорбы, 215)¹¹

Analizirane socijativne sintagme mogu se prikazati u vidu paradigme:

N. МЫ С ТОВОЙ	N. НАШ (НАШЕ, НАША, НАШИ) С ТОВОЙ
G. НАС С ТОВОЙ	G. НАШЕГО (НАШЕЙ, НАШИХ) С ТОВОЙ
D. НАМ С ТОВОЙ	D. НАШЕМУ (НАШЕЙ, НАШИМ) С ТОВОЙ
A. НАС С ТОВОЙ	A. НАШ (НАШЕ, НАШУ, НАШИ) С ТОВОЙ (дом, имущество, книгу, книги) НАШЕГО (НАШУ, НАШИХ) С ТОВОЙ (сына, дочку, детей)
I. НАМИ С ТОВОЙ	I. НАШИМ (НАШЕЙ, НАШИМИ) С ТОВОЙ
L. НАС С ТОВОЙ	L. НАШЕМ (НАШЕЙ, НАШИХ) С ТОВОЙ

Sintagme tipa *y Чанга с капитаном* (потолок) *ponašaju* se kao nepromenljive imenice — zadržavaju isti oblik nezavisno od padeža, roda i broja imenice uz koju stoje.

¹¹ Primer navodimo prema: Mihailo Lalić, *Hajka*, 5. izd., Beograd, »Nolit«, 1974; Михаилo Лалич, *Облава*, пер. И. Дорбы, Москва, »Художественная литература«, 1976.

Dora Maček-Riffer

О СЛИКОВИТОМ ИЗРАЖАВАНЈУ

Metafориčko или сликовито изражаванје је право čudo успјешног споразумјевања, dakako, ако је оно заиста и успјешно. У комуникацијском процесу, dakle у процесу споразумјевања, сметнје су veoma česte, без обзира на то да ли је комуникација аудитивна (слушање и govorenje) или vizуална (pismo, други znaci), а проишлaзе и из ситуације и из самог језика. Осим буке, тиhe или неразговјетне

artikulacije, slabog tiska i sl. postoje i dvosmislenosti u strukturi samog jezika, koje često otežavaju sporazumijevanje (npr. jedan nastavak s više značenja, red riječi koji bez intonacije može biti dvosmislen, homonimija itd.). Za razrješenje nesporazuma govornici ili drugi sudionici komunikacije pribjegavaju raznim mjerama, npr. ponavljanju rečenog, tj. ponovnom čitanju pročitano, oslanjanju na situaciju i traženju rješenja u njoj itd. No katkad nikakvo ponavljanje, niti promatranje onoga što se zbiva ne daje izravno objašnjenje za izraze kao što su *jedni idu drumom, drugi šumom*, ako je riječ o zagrebačkim urbanistima, ili svinjetine *nema ni za lijek*, kad se zna da u našem društvu lijekovi nisu platežno sredstvo. Međutim, i dijete nauči da *uskočiti* umjesto nekoga, ili *umirati* od gladi ne znači da će se fizički skakati ili napustiti ovaj svijet, već da su to slikoviti sinonimi za »zamijeniti nekoga« i »biti veoma gladan«.

Kao što i ovo nekoliko primjera sugerira, svakodnevni govor je prepun izraza prenesenog značenja, koji nisu privilegij ili osobenost pjesnika, a nisu ni rezervirani za neke jezike koji slove, kao npr. engleski, kao jezici bogati idiomatskim vokabularom.

Kad govorimo o metafori u najširem smislu te riječi, većinom mislimo na figurativan izraz kojim pjesnici i prozni pisci stvaraju poseban ugođaj ili na osobito živ način žele predočiti neku svoju misao ili osjećaj. Obično se ne pomišlja da je i svakodnevni jezik baš tako slikovit kao i najpoetičnija literarna tvorevina, iako mnoge metafore, npr. *noga stola, glavica luka, list papira* i sl. više i nisu slikovite, one nisu sinonimi za neki običniji izraz, nego su same »obične« riječi bez prenesenog značenja — to su metafore koje se u lingvističkoj terminologiji običavaju nazivati mrtvim ili okamenjenim metaforama.

Slikovito izražavanje jedna je od jezičnih univerzalija, tj. svojstveno je svim poznatim jezicima. Ako i ima tekstova u kojima slikoviti izrazi dolaze rijetko ili ne dolaze nikako, to su uglavnom znanstveni i stručni tekstovi, iako ni oni nisu imuni prema mrtvim metaforama. *Iz toga proizlazi da ni pri učenju stranih jezika ne treba zapostavljati slikovite izraze, koji se, poput gramatike, glasovnog sustava, ili vokabulara, razlikuju od jezika do jezika.* Baš kao što se to dešava u gramatičkom ili semantičkom sustavu, naivni, tj. jezično nedovoljno obrazovani govornik, prenositi će slike iz materinjeg jezika u strani jezik koji uči, što može kod isto tako »naivnog« slušatelja izazvati zabunu. S druge strane, jedan od najupadljivijih nedostataka stranih govornika jest i nedostatak slikovitih izraza u njihovu, inače možda besprijekornom baratanju stranim jezičnim materijalom.

Prenošenje značenja se u suvremenoj lingvistici tumači kao vrsta semantičke devijacije, tj. kršenja pravila koja u određenim strukturama ograničavaju izbor riječi kao sastavna dijela rečenice (engl. selectional restriction rules). Na primjer, u rečenici

Petar je postavio čitavu kuću na glavu dok je našao ključeve
krši se izbor objekta uz subjekt *Petar* (ljudsko biće, muško, određeno) i predikat *postaviti* jer je referent subjekta »čovjek«, a ne npr. stroj, (rukama izvesti kretnju kojom se nešto ili netko polaže u uspravnom položaju na neku podlogu), jer je ljudskom biću nemoguće postaviti stvar dimenzija jedne kuće bilo kuda, a pogotovo ne na *glavu*, napose kad takav dio tijela, u kojem je smješten mozak organi vida, sluha itd. kuća ne posjeduje. Semantički gledano, takva rečenica ne bi imala smisla. Čak da je na neki način i moguća, recimo da je Petar div iz bajke, u običnu jezikovnu ona se ne shvaća doslovce. Stranac koji dobro vlada jezikom i potpuno razumije sve riječi i konstrukciju ipak ne bi znao što ta

izreka stvarno znači, tj. da je Petar pretražio cijelu kuću, kad ne bi znao njenu specifičnu upotrebu.

Nisu, međutim, svi metaforički izrazi semantički devijantni. Mnogi od njih su logički mogući, npr. imati *putra na glavi ili vaditi kestenje iz vatre*, dakle tu se ne krše semantička pravila za izbor riječi u rečenici.¹ Pa ipak, takvi primjeri, kao i izjava majke koja svojem djetetu kaže:

Slatka si, mogla bih te pojesti!

apsurdi su, ali ne semantički (značenjski), već pragmatički (u odnosu prema ljudskom iskustvu). Ovdje se ne važe logička istinitost nekog izraza, već stvarna istinitost.² Prema tome, nerazumijevanje metaforičkog izraza nije u vezi s poznavanjem nekog jezika, nego u vezi s poznavanjem stvarne, životne situacije.

Kao što je već spomenuto, slikoviti izrazi, metafore, javljaju se u umjetnički sročnim tekstovima i u svakodnevnu govoru, pogotovo afektivnom. Posebna vrsta svakodnevnih metafora su i mrtve metafore. Među slikovitim izrazima ima pojedinih riječi, fraza i čitavih rečenica. Među metaforičke izraze spadaju i mnoge usporedbe³.

Pjesnička metafora može se javiti kod nekog pisca samo jedanput, a može se javljati i tako često da je upravo idiosinkratična za nj. Takva metafora, bez obzira na to koliko puta je upotrebljena u njegovim djelima, može postati opće prihvaćena, dakle svakodnevna, ukoliko su izvanjezični činioци pogodovali takvoj upotrebi (omiljenost i prestiž autora ili djela u kojem se javlja, pa i jezika u kojem je nastala). Mnoge su metafore čak prešle jezične granice, pa se upotrebljavaju u mnogim jezicima, obično prevedene, a katkad i u originalu (npr. lat. »nomen est omen«). Takve su univerzalne slikovite izreke mnogi citati iz Biblije, kao *bacati bisere pred svinje, jedna nesreća nikad ne dolazi sama*, ili iz klasičnih autora, *i ti, sine Brute?!, kocka je pala* i sl. Iz suvremenih jezika potječu *biti ili ne biti* (Shakespeare), *liliputanac* (Swift), *gargantuanski* (Rabelais) i nebrojeni drugi izrazi, mada svi oni u originalu i nisu bili mišljeni metaforički (*Romeo i Julija* npr. danas znači »nesretni ljubavnici«). Njihovo značenje postalo je slikovito tek prenošenjem u druge kontekste i situacije.

Razumljivost pjesničke metafore, baš kao i metafore uopće, ne ovisi samo o poznavanju jezika. I za govornika koji je prima na materinjem jeziku razumljivost će ovisiti o njegovu općem životnom iskustvu, naobrazbi i senzibilnosti.

Usporedbe koje ovdje navodimo kao primjere za pjesničke metafore mogu biti novo iskustvo za čitatelja, nešto što prije nije vidio ili primijetio:

Glas joj je tužan kao jek dolina (Tin Ujević)

Rain! Falling like a jewel (Yvonne Andrews)

Kiša! Pada kao dragulj

no stvaranje nove slike je najčešće pjesnikova namjera, pa je već i s toga razloga doslovno prevođenje takve metafore na mjestu.

¹ Može se stvarno i doslovce nositi »putar«, tj. maslac na glavi, a karakteristično je da u prenesenom značenju mora biti odabrana riječ *putar*, što je drukčija vrsta restrikcije, tj. stilistička, a ne semantička.

² Više o tome vidi: Roger Horrocks, »Metaphor in Competence and Performance« *Papers in Linguistics*, 1976, 9 : 1—2, str. 149—160

³ Vidi diskusiju o terminu »metafora« u Rikard Simeon, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Zagreb, 1969.

Neuobičajene kombinacije riječi stvaraju slike to teže shvatljive za primaoca što je njegovo iskustvo udaljenije od autorova. Najobičniji takvi slučajevi jesu metafore potekle iz različitih socijalnih (gradska prema seoskoj), kulturnih (Eskimi, Polinežani i sl.) i geografskih (planinska, mediteranska itd.) sredina, kao i takve koje pripadaju različitim generacijama jedne te iste govorne zajednice.

No i te neuobičajene slike što ih stvaraju pjesničke metafore često ostavljaju mogućnost raznih interpretacija ovisno o iskustvu ili temperamentu čitatelja, budući da je pjesnikov cilj komunikacija sa što većim brojem ljudi. Na primjer:

The yellow fog that rubs its back upon the window-panes
Licked its tongue into the corners of the evening (T. S. Eliot)

Žuta magla što trlja leđa o prozorska stakla
Lizala je jezikom u uglove večeri

nizom metafora prikazuje maglu kao živo biće, a iskustvo i mašta čitatelja može je poistovjetiti s nekom životinjom, npr. s mačkom, leopardom i slično.

Neki put metafore mogu biti i pod utjecajem neke jezične konstrukcije kao u T. S. Eliotovom stihu

I have seen them ... when the wind *blows the water white and black*

Vidio sam ih ... kad vjetar razduva vodu u *bijelo i plavo*, gdje fraza *blows the water white and black* podsjeća na frazu *beat someone black and blue* — istući nekoga na mrtvo.

Za razliku od pjesničkih, svakodnevni metaforički izrazi fiksirani su dugom upotrebom, a slika koju stvaraju ne mora biti neophodna za njihovo razumijevanje. Ako pjesnik kaže da vjetar udara vodu tako da postaje bijela i crna, onda je njegova namjera da zamislimo tu kombinaciju boja na olujnom moru. Ako se, međutim, u svakodnevnom govoru kaže da je netko »dobio batina tako da je sada sav crn i plav«, onda nije riječ o boji masnica na tijelu, nego o intenzitetu izvršene radnje, baš kao što se i u slikovitom ekvivalentu (koji je poželjan kao prijevod) »prebiti na mrtvo« ne izražava gubitak života.

I u svakodnevnim metaforama ima usporedbi, zatim raznih uzrečica, poslovice, uzvika, i napokon mrtvih metafora.

Usporedbe se mogu odnositi na pridjev (*lijep kao san*) ili na glagol (*pjeva kao slavuj*), ali usporedba na koju je govornik navikao u materinjem jeziku ne mora biti prikladna i razumljiva u stranom jeziku kojim se želi služiti.

Slikovite usporedbe mogle bi se kontrastivno, s obzirom na dva ili više jezika, podijeliti ovako:

1. usporedbe mogu u različitim jezicima biti jednake;
2. mogu imati različite referente, tj. imenicu s kojom se nešto uspoređuje;
3. mogu se razlikovati u izboru riječi (pridjev umjesto glagola ili imenice i sl.) i funkcije riječi u rečenici (oznaka mjesta umjesto subjekta itd.);
4. umjesto usporedbe može stajati neka druga struktura (korelacija, infinitivna konstrukcija, u germanskim jezicima vrlo često složenica itd.);
5. gdje jedan jezik ima slikovitu usporedbu, drugi može imati neku običnu riječ ili frazu.

Moguće je, naravno, da u istom jeziku postoji nekoliko slikovitih sinonima, kao i takvih sinonima koji nisu slikoviti.

Evo nekoliko primjera:

1. Lukav kao lisica spavati ko klada	— engl. cunning as a fox — engl. sleep like a log ⁴
2. Gluh kao top trčati ko zec šutjeti kao grob/zaliven živjeti kao bubreg u loju	— engl. deaf as an adder/post (zmija/stup) — engl. run like a deer (srna) — engl. be silent as the grave/tomb (biti tih) — njem. leben wie im Schlaraffenland (kao u zemlji Dembeliji)
3. Umoran kao pas gol ko od majke rođen engl. dead as a door nail	— engl. good and tired (korelacija), dogtired (složenica) njem. zum umfallen müde (infinitivna konstrukcija), totmüde (složenica) — engl. stark naked (imenička fraza) njem. splitternackt (složenica) — njem. maustot (složenica)
4. Mad like a March hare grin like a Cheshire cat	— hrv. ili srp. (sasvim) lud — hrv. ili srp. ceriti se (od uha do uha).

Osim toga što se usporedbe razlikuju u svojim sastavnim dijelovima ili konstrukciji, one su i stilistički različite, što znači da se ne može svaka usporedba upotrijebiti u svakoj komunikacijskoj situaciji. Na primjer, engl. kolo-kvijalna usporedba *cool as a cucumber*, kao i njezini hrvatski ili srpski ekvivalenti *hladan kao špricer* ili *mrtav hladan* ne mogu se upotrebljavati u formalnim tekstovima kao što su to javni govori, službene molbe i drugi spisi, znanstveni radovi i sl.

Mnoge tradicionalne slikovite izreke zajedničke su mnogim jezicima, bilo da potječu iz književnosti, kao što smo već prije rekli, ili su odraz sličnih vjerovanja i iskustava:

crna ovca	— engl. black sheep	— njem. schwarzes Schaf
dolijevati ulje na vatru	— engl. to add oil to the fire	— njem. Öl aufs Feuer gießen
zlatna sredina	— engl. the golden mean	— njem. goldene Mitte
šutjeti je zlato	— engl. silence is golden	— njem. Schweigen ist golden
zeleno svjetlo	— engl. green light	— njem. grünes Licht.

Za neke izreke mogu se pronaći izvori u starijoj književnosti i u drugim tekstovima, pogotovo ako se radi o biblijskim ili klasičnim izrekama, pa se i za mnoge novije može ustanoviti iz kojeg su jezika potekle, ali katkad to nije moguće. Možda je najočitiji primjer ovaj posljednji, što je metafora našeg vremena, kad jedna slika iz prometnih pravila može značiti »dopuštenje«. Razlike u načinu života, međutim, stvaraju i različite uzrečice, za koje često nema doslovnog ekvivalenta u drugim jezicima. »Loše proći« može se na island-

⁴ Među engleskim usporedbama mogu postojati tri različita oblika s obzirom na upotrebu veznika, dok je u hrvatskom ili srpskom samo jedan (*kao* ili skraćeno *ko*), što dovodi do krive upotrebe engl. veznika (obično generalizirane upotrebe veznika *like*) kod naših govornika. Naravno da tu treba upozoriti na razgraničenje upotrebe *like* (uz glagole: *drink like a fish* — piti ko smuk) i *as* (uz pridjeve: *drunk as a lord* — pijan ko zemlja), kao i na ograničenu upotrebu korelacije *as ... as* (*as good as gold* — dobar kao kruh) na relativno mali broj usporedbi.

skom jeziku slikovito izraziti frazom »peći janjeće glave«, a u hrv. ili srp. obrati *bostan*. Iz lovstva je engl. izreka *to beat about the bush*, tj. okolišati, ne govoriti izravno (doslovce: udarati oko grma, tj. ne pogađati životinju u grmu) ili u hrv. *pripravljati ražanj za zeca*; iz ribolovstva engl. *to swallow (a story etc.) line, hook and sinker*, »potpuno povjerovati«, *uzeti zdravo za gotovo* (doslovce progutati udicu sa svim sastavnim dijelovima), ili hrv. izraz *upecati* (nekoga). Ako u engl. kažemo *this is not my cup of tea* (nije moja šalica čaja — karakteristično za običaj pijenja čaja), u hrv. ili srp. stvaramo drugu sliku i kažemo *nije po mojoj mjeri* ili sl.

Kao što je bilo rečeno za slikovite usporedbe, i te se izreke ne razlikuju samo po slikama koje stvaraju, nego se mogu razlikovati po strukturi fraze, ili, naravno, i po jednom i po drugom.

Slične uzrečicama jesu poslovice, tj. čitave rečenice prenesenog značenja, koje i opet mogu biti iste ili vrlo slične u raznim jezicima:

Svaka ptica svome jatuu leti.

Birds of a feather flock together. (engl.)

Vuk dlaku mijenja, ali ćud nikada.

The wolf may lose his teeth but never his nature. (engl.)

Il lupo cambia (tal.)

L'appetit vient a mangeant (Rabelais)

Appetite comes with eating (engl.)

Mit dem Essen kommt der Appetit (njem.).

No i ovdje se ni vokabularski sastav niti gramatičke konstrukcije ne moraju poklapati, pa se ni poslovice ne mogu doslovce prevoditi:

kako doteklo, tako oteklo

easy come easy go (engl.) lako dođe, lako ode

wie gewonnen so zerronnen (njem.) kako stečeno, tako razliveno/rastepeno

Čak i značenjski mogu se slične poslovice znatno razlikovati u svojim implikacijama, tako npr.

engl. Absence makes the heart fonder

tal. Lontano degli occhi, lontano del cuor,

gdje se u engl. poslovice implicira da se ljubav jača odvojenošću, a u tal. da slabi.

Svi slikoviti izrazi su afektivni, a posebno razni zoomorfni epiteti za ljude:

(glupa) guska — engl. (silly) goose

— njem. (dumme) Gans

svinja — engl. pig, swine

— njem. Schwein — fr. cochon.

Pa ni oni se uvijek ne podudaraju:

pile, golubica

— engl. duck(y) (patka)

morski vuk

— engl. sea dog⁵ (morski pas)

ili nemaju izravnog ekvivalenta:

shark (engl. morski pas)

— varalica

⁵ *Sea wolf* (morski vuk) je u engl. izraz za gusara.

Slični su i razni atributi, koji se u prenesenom smislu upotrebljavaju uz razne imenice, gdje svojstva koja označuju logički ne pristaju:

tanak glas	— engl. thin voice	
drečave boje	— engl. loud (glasne) colours	— njem. schreiende Farben
ljut okus	— engl. hot (vruć)	— njem. scharf (oštar)
slatko (dijete)	— engl. sweet	— njem. süß

Ti atributi mogli bi se gotovo ubrojiti među mrtve metafore i pitanje je stupnja slikovitosti njihove upotrebe, kao i afektivnosti određene situacije hoćemo li ih smatrati mrtvim ili pravim metaforama. Poput tih atributa ponašaju se i druge vrste riječi. Spomenimo ovdje samo imenicu/glagol *cjepidlačiti*, -čenje i u engl. *hair-splitting*.

Mrtve metafore mogu se također u raznim jezicima sasvim ili približno poklapati, pogotovo neke od antropomorfnih, kao što je *noga stola* (rus. noška, engl. leg of a table, njem. Tischbein), gdje je asocijacija očita. Razlika, dakako, ima još više; pa je *ušica igle* u njem., doduše, *Nadelohr*, ali je u engl. *eye (oko) of a needle*.

Gdje jedan jezik ima slikovit izraz, drugi može imati neutralnu riječ, npr. engl. *electric bulb* (doslovce: lukovica) ili njem. *Glühbirne* (doslovce: kruška) u hrvatskom ili srpskom imaju opisni izraz *žarulja*.

Handschuh u njemačkom (doslovce: cipela za ruku) u hrvatskom ili srpskom i engleskom su *rukavica*, odnosno *glove*.

Morski pas, u engleskom (*shark*) i njemačkom (*Haifisch*) nema slikovit ekvivalent.

Da capo al coda talijanski glazbeni termin, prihvaćen u svim jezicima, doslovce: »od glave do repa«, upotrebljava se u značenju »od početka pa do završne glazbene fraze.«

Na kraju da samo spomenemo slikovite izraze koji su, u pogledu afektivnosti, prava suprotnost mrtvim metaforama, a to su razni uzvici i psovke, koji spadaju u govorni repertoar svakog jezika, ali im je upotreba razgraničena strogim društvenim pravilima prema dobi, spolu, društvenom položaju i razgovornoj situaciji. Nije svejedno tko i kada može kazati *I'll be damned!*, odnosno *I'll be shot!*, ili *neka me nosi đavo!* a da i ne govorimo o mnogim drugim »oštrijim« frazama.

U praksi učenja stranih jezika slikoviti se izrazi ponekad uče posebno, npr. u engleskom, kao idiomi, a ponekad se sasvim zaobilaze. No kako je već na početku rečeno, usvajanje takvog vokabulara i takvih konstrukcija nije efikasno izvan društvenog konteksta. Poznavanje jezičnih konstrukcija i vokabulara nije dovoljno, a repertoar slikovitih izraza mijenja se u jezicima iz godine u godinu i dopunja novim slikovitim izrazima koji nastaju kao odraz trenutnih prilika i novih životnih iskustava. Poznavanje opće društvene i kulturne situacije, pa tako i usvajanje slikovitog vokabulara i konstrukcija najcjelovitije se postiže u izravnom dodiru s određenom jezičnom zajednicom, bilo preko njenih govornika, bilo preko pisanih tekstova. Budući da je ovo drugo dostupnije najvećem broju učenika, potrebno je razvijati navike čitanja raznih tekstova, i literarnih i informativnih.

Koliko god nije dobro služiti se suhoparnim govorom bez metafora, toliko je loše pod svaku cijenu upotrebljavati slikovite izraze u stranom jeziku, ako nismo sigurni da to nisu možda metafore iz našeg materinjeg jezika, odnosno da smo ih upotrijebili na prikladan način. Krivo upotrijebljena metafora može, naime, dovesti do nesporazuma, baš kao i krivo gramatički sročena rečenica.

Velimir Petrović

PARTICIPIJALNE KONSTRUKCIJE U FUNKCIJI DODATKA U NJEMAČKOM I HRVATSKOM ILI SRPSKOM JEZIKU

0. Ovdje je riječ o konstruktima u njemačkom jeziku koji se sastoje od *participa sadašnjeg* (Partizip Präsens, Partizip I) ili *participa prošlog* (Partizip Perfekt, Partizip II) i njihovim ekvivalentima u hrvatskom ili srpskom jeziku.

U tekstu se participijalne konstrukcije javljaju:

a) u obliku konstrukta od jedne riječi:

- (1) *Keuchend* lief der Philosoph über das Stoppelfeld. (KG 96)
- (1') Filozof je *dašćući* bježao strnjištem. (SN 300)
- (2) *Gespannt* horchte er nach dem Schlachtenlärm. (KG 97)
- (2') *Napeto* je osluškiavao bojnu krik. (SN 300)

b) u obliku konstrukta od više riječi:

- (3) Sie drehten sich auf den Hacken und gingen weg, *dem Volk, das draußen stand, auf die Füße tretend*. (KG 107)
- (3') Okrenuše se na petama i odoše *gazeći noge narodu koji je stajao napolju*. (SN 307)
- (4) Diese Grubei, *mit lauwarmem Regenwasser angefüllt*, nennen die Kinder Brunnen. (B 10)
- (4') Te jame, *ispunjene mlakom kišnicom*, dječaci zovu bunarima (Ć 14)

0.1. Po svojoj funkciji u rečenici participijalne konstrukcije mogu biti:

— *dopuna* (Ergänzung)¹

- (5) Sie ist *reizend*. (W)
- (5') *Dražesna* je.
- (6) Er ist bei allen Kollegen *beliebt*. (W)
- (6') *Omiljen* je kod svih kolega.

¹ Pod *dopunom* se u smislu Engela razumijeva konstrukt uvjetovan valencijom određenog elementa neke klase riječi. U ovom slučaju je u rečenici (5) riječ *reizend* dopuna glagolu *sein*. Suprotno dopuni *datak* je slobodan konstrukt koji se može javiti uz svaki elemenat neke klase riječi kao što je to npr. slučaj s atributom uz imenice. (Uspor.: U Engel, *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, E. Schmidt Verlag Berlin, 1977, str. 98.)